

ВПЛИВ ОПОДАТКУВАННЯ НА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ІНСТИТУЦІЙНИХ ЗРУШЕНЬ: ТЕОРЕТИЧНИЙ ПІДХІД

У статті представлено теоретичний підхід до визначення ступеня впливу оподаткування на економічне зростання національної економіки з урахування сучасних інституційних викликів щодо функціонування економічної системи, поданий у розрізі основних показників соціально-економічного потенціалу та економічного розвитку країни.

This article is presented the theoretical approach to definition of degree of influence of the taxation on economic growth of national economy taking into account modern institutional calls of functioning of the economic system, presented in the basic indicators of social and economic potential and economic development of the country.

Постановка проблеми у загальному вигляді. У сучасних умовах інституційних перетворень економіки України і формування нової інституційної парадигми економічного розвитку, яка передбачає побудову якісно нових соціально-економічних відносин на основі відповідних правил і норм, підвищеної актуальності набувають питання трансформації фінансового сектора держави в цілому та сфери податкових фінансів зокрема, особливо в світі прийняття Податкового Кодексу України. При цьому значна увага приділяється дослідженням макроекономічних передумов запровадження та реалізації ефективної податкової політики, функціонування на цій основі податкової системи, визначення її оптимальності й орієнтації на економічний розвиток у довгостроковій перспективі.

Аналіз досліджень і публікацій останніх років. Підґрунтям цього виступають численні теоретичні й прикладні розробки провідних учених – економістів, зокрема: серед вітчизняних В. М. Андрущенко [1, с.132-158], В. М. Геєць [2, с.517-562], О. М. Гончарук [3, с.33-39], А. А. Гриценко [4, с.28-34], В. В. Небрат [5, с.43-48], до зарубіжних відносять О. В. Бузгаліна [6, с.423-457], А. А. Кураташвілі [7], М. Ю. Малкіну [8, с.41-49], Д. Норта [9, с.215-270], Дж. Робинсон, К. Сато, М. Ховарда та інших, що свідчить про гостроту, багатозаровість й актуальність порушеної проблеми.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Враховуючи ступінь розробленості та наявні здобутки фінансової науки щодо дослідження впливу оподаткування на економічне зростання, частково невирішеною залишається проблема визначення й формалізації залежностей між оподаткуванням та макроекономічними показниками, що визначають вектор економічного розвитку країни, розв'язання якої надасть можливість теоретичного обґрунтування ступеня впливу оподаткування на соціально-економічний потенціал економіки України в рамках наявних інституційних перетворень.

Постановка завдання. Представлена проблема потребує, на наш погляд, додаткових досліджень результатів і наслідків впливу оподаткування на траєкторію економічного розвитку України, на якість економічного зростання, його окремих складових, що й визначає актуальність проблематики даного дослідження.

Виклад основного матеріалу дослідження. Оптимальність податкової системи визначається залежно від нагромадження і прагнення до максимізації, в певній часовій перспективі, цільових змінних, таких як частка споживання на одну особу, сукупне споживання (приватне й державне) на одну особу або рівень реального добробуту у вигляді матеріальних благ чи фінансових активів, рівня продуктивного нагромадження, проходить шляхом максимізації протягом зазначеного періоду. Нерівності, породжені в результаті

зростання на рівні розподілу благ, і колективні потреби, що виникли у процесі зростання, часто недооцінюються в силу оптимістичних сподівань на те, що в майбутньому нові досягнення в нагромадженні будуть здатні згладити перші й задовольнити другі. Більша частина моделей, що будуть представлені нижче, ґрунтуються на квантитавистському підході до економічного зростання та ролі оподаткування в ньому.

Податкова модель збалансованого рівня економічного зростання спирається на неокейнсіанські моделі економічного розвитку, де чинник оподаткування вводиться як визначальна складова збалансованого рівня економічного зростання. Узагальнимо модель для випадку, коли держава вступає у гру одночасно з боку оподаткування та з боку бюджетних видатків, частина яких, як передбачається, створює продуктивні потужності.

Якщо ми позначимо Y_t^c дохід від потужностей (тобто національний дохід, що забезпечує повне використання доступних запасів капіталу), I_t – розмір приватних інвестицій, G_t – розмір державних видатків, p – частку цих видатків, спрямовану на інвестування виробництва, σ – коефіцієнт середньої ефективності інвестицій, то «ефект потужності» можна представити у вигляді:

$$\Delta Y_t^c = \sigma(I_{t-1} + pG_{t-1}) \quad (1)$$

Збільшення національного грошового доходу, яке відбувається через миттєве зростання сукупного попиту, що, у свою чергу, викликане автономним збільшенням рівня приватних інвестицій, вимірюється «ефектом прибутку» $\Delta Y_t^m = \frac{\Delta I_t^m}{1 - c(1 - t_y) - g}$, де c

представляє природну схильність до споживання, g – розмір державних видатків у структурі державних доходів і t_y – рівень податкового навантаження. Тоді динамічна рівновага досягається за умови, що:

$$\frac{\Delta Y_t^m}{Y_{t-1}^m} = \frac{\Delta I_t^m}{I_{t-1}^m} = \sigma[1 - c(1 - t_y) - g(1 - p)]. \quad (2)$$

Також необхідно в кожному періоді прагнути повністю використати виробничі потужності, щоб рівень інвестицій, а отже, й сукупного попиту, збільшувався рівномірно на σs , де s – загальна схильність економіки до заощадження. Вираз $c(1 - t_y)$ відповідає в дійсності середній схильності до споживання домашніх господарств після сплати податків, а вираз $g(1 - p)$ – середній схильності держави до споживання.

Окреслення контуру дослідження аналізом «оподаткування – державні видатки» веде до висновку про існування великої кількості варіантів збалансованого зростання, навіть у випадку, коли c і σ є константами. Оподаткування, державні видатки та їх структура визначають збалансований рівень зростання, тобто гарантований; цей рівень, навіть якщо він гарантує повне використання існуючої продуктивної потужності, не гарантує повної зайнятості доступних виробничих потужностей. Таким чином, оподаткування може бути використане державою для досягнення мети – шляху збалансованого економічного зростання, що забезпечить повну зайнятість виробничих потужностей.

Стійкої рівноваги між ефектом потужності й ефектом прибутку не існує в тому розумінні, що виробники будуть прагнути до рівномірного збільшення рівня своїх інвестицій у розмірі σs . Аналіз оподаткування пропонує одну умову збалансованого зростання: він відмовляється від інтерпретації зростання в тій мірі, у якій залишає в тіні чинники, що визначають інвестиції. У цьому разі оподаткування відіграватиме важливу роль, тому що воно належить до факторів, що визначають процес нагромадження.

Узагальнимо модель для випадку, коли держава здійснює економічну регуляцію за допомогою податків, державних видатків і включення чинника оподаткування в дану проблематику [10, с.34; 11, с.351-353; 12, с.34-38]. Для того щоб дати пояснення варіантам економічного зростання й дифузійним викривлення економічного простору, що його супроводжують, базуватимемося на трьох рівнях зростання: реальному, що визначається загальним попитом; гарантованому, за якого використано весь потенціал виробничої потужності, та природному рівні зростання, що є максимальним потенційно досяжним у

довгостроковій перспективі. Таким чином, одержимо збалансоване зростання, коли реальний і гарантований рівні збігаються, та збалансоване зростання повної зайнятості в випадку, коли всі три рівні будуть рівними. Тут постає проблема узгодження між реальним і необхідним рівнями, тобто можливими дисбалансами в короткостроковому періоді, й визначення, якою мірою податки можуть допомогти їх уникнути. Розглянемо, як оподаткування фігурує в моделі реального попиту, в моделі виробничої потужності та як воно може бути використане з метою реалізації обраного шляху збалансованого економічного зростання.

Подамо аналітично модель реального попиту та введемо в загальну макроекономічну тотожність податкову змінну t_y , що впливає на рівень реального економічного зростання:

$$Y_t^D = C_t + I_t + G_t; \quad (3)$$

$$C_t = (1 - s)(1 - t_y) Y_t^D; \quad (4)$$

$$G_t = g Y_t^D; \quad (5)$$

$$I_t = b(\pi - w t_y) Y_{t-1}^D. \quad (6)$$

Рівняння (3) є традиційною тотожністю, яка вказує, що виробництво за період t складається із приватного споживання C , державних видатків G і частки інвестування I .

Рівняння (4) показує, що приватне споживання за період є функцією наявного прибутку за даний період. Так, вираз $(1 - t_y) Y_t^D$ представляє прибуток за винятком податків приватного сектору, тобто його наявного прибутку, що складається з наявного прибутку домогосподарств і заощаджень підприємств.

Рівняння (5) показує, що державні видатки представлені виключно видатками на споживання. Рівняння (6) відображає пропорційне співвідношення чистого прибутку й попиту на приватні інвестиції, тобто прибутку після сплати податків за попередній період. Приватне інвестування більше не є автономним і залежить від певної фінансової поведінки підприємців. Передбачається, що загальний прибуток до сплати податків представляє також константну частину w від сукупності податкових виплат.

Частка чистого прибутку в національному доході залежить одночасно від:

- частки загальних доходів у національному доході, тобто від структури функціонального розподілу доходів;
- схильностей держави в оподаткуванні, тобто від рівня податкового навантаження;
- частки податків на прибуток серед інших податків, тобто від структури податкової системи.

З одного боку, підприємці прагнуть інвестувати постійну частину b свого попереднього чистого прибутку (середня або гранична схильність до реінвестування), з другого, параметр b може бути або дрібним, або множником. У першому випадку це змушує припустити, що підприємці згодні залучати кошти тільки після досягнення певної межі, що виражається в такому прагненні до самофінансування.

Таким чином, вибір рівня інвестування, а отже, рівня нагромадження, що є визначальним з огляду на прагнення до збалансованого зростання, не стає більш значимим поза моделлю в силу неявних причин, але залежить від фінансових і особливо податкових доходів. Поведінка держави щодо податків – незалежно від того, йдеться про їх розміри чи структуру, – здатна вплинути на поведінку підприємців, а отже, бути адаптованою до виконання, за потреби, умов цілеспрямованого шляху збалансованого розвитку.

Крім того, параметр b може бути непостійним і залежати від непрямой монетарної політики держави. Цей параметр (при $b > 1$) є зворотною функцією стосовно позикового відсотка. Це дає змогу лише сформулювати традиційну функцію інвестування Кейнса, проте з помітним поліпшенням: рівень планованого інвестування залежить не тільки від можливостей зовнішнього фінансування, він безпосередньо визначається можливостями самофінансування. Так, підприємці погодяться на збільшення своєї заборгованості, тобто допустять рівень самофінансування $a = \frac{1}{b}$ більш низький при зниженні позикового відсотка.

Держава може таким чином погоджувати фіскальну й монетарну політику для того, щоб впливати на розміри бажаного інвестування, а отже, й на обсяг сукупного попиту. Виявляється можливим, виходячи із системи з 4-х рівнянь із чотирма невідомими, визначити рівень зростання реального попиту:

$$\rho^D = \frac{Y_t^D - Y_{t-1}^D}{Y_{t-1}^D} = \frac{b(\pi - wt_y)}{1 - c(1 - t_y) - g} - 1. \quad (7)$$

Цей реальний рівень зростання буде позитивним, якщо:

$$b(\pi - wt_y) > 1 - c(1 - t_y) - g, \quad (8)$$

тобто коли відсоткове відношення чистого прибутку інвестованого або реінвестованого більше за відсоткове відношення національного доходу за період заощадження. Ми стикаємося, у відносних параметрах, з основною умовою будь-якого процесу зростання: національний дохід матиме місце, якщо бажане інвестування перевищує бажане заощадження.

Модель виробничої потужності або модель «вимог зростання» отримана при заміні попереднього рівняння (5) на таке:

$$Y_t^c - Y_{t-1}^c = \sigma I_{t-1}, \quad (9)$$

де σ представлено коефіцієнтом ефективності інвестування. Інвестування більше не сприймається як елемент сукупного попиту, а як сукупність матеріальних благ, що створюють приріст продуктивної потужності. Розмір чистих інвестицій, здійснюваних підприємцями в періоді $t-1$, спричиняє збільшення потужності виробництва, що буде повністю використано тільки якщо в той же період буде збільшений рівень інвестицій на таку суму, щоб ефект мультиплікатора, який виникає внаслідок цього, дав змогу реалізувати всю знову створену продукцію.

Рівень зростання національного доходу, що забезпечує повне використання запасу доступного капіталу, тобто гарантований рівень, виражається формулою:

$$\rho^c = \sigma [1 - c(1 - t_y) - g]. \quad (10)$$

Варто зазначити, що з одного боку, цей рівень априорі не має жодних підстав, аби привести до повної зайнятості доступної робочої сили, з другого боку, досягнення цього рівня викличе повне використання всіх чинників виробництва, тим самим не враховуються дисбаланси, які можуть виявитися в довгостроковому періоді в той момент, коли гарантований і природний рівні не збігаються, але враховуються дисбаланси в короткостроковому періоді.

Збалансоване зростання матиме місце, коли рівень росту реального попиту ρ^D дорівнює рівню росту виробничої потужності ρ^c , тому що в цьому випадку поведінка підприємців-інвесторів і домогосподарств-споживачів схвалить поведінку підприємців-виробників, тобто:

$$\frac{b(\pi - wt_y)}{1 - c(1 - t_y) - g} - 1 = \sigma [1 - c(1 - t_y) - g]. \quad (11)$$

Податкові параметри t_y і w можуть відігравати особливу роль у порівнянні ρ^D і ρ^c , із одного боку, та в піднесенні цієї рівноваги на рівень, що вважається оптимальним, з другого боку (який може бути, наприклад, рівнем повної зайнятості робочої сили). Насправді дана модель більше спрямована на те, як оподаткування може дозволити таку синхронізацію між реальним і необхідним рівнем та якою мірою воно може впливати на вибір рівня збалансованого зростання. Крім того, параметр b може бути постійним і тісно пов'язаним із монетарною політикою, що веде до розмежування підходів з огляду на вплив податкової політики на процес зростання. Розглянемо обидва ці випадки.

1. Випадок, коли схильність реінвестувати прибуток є постійною.

Рівень зростання виробничої потужності ρ^c , тобто національного продукту, що відповідає повному використанню запасу доступного капіталу (та який не обов'язково приводить до повної зайнятості чинників виробництва), може бути підвищений, збільшуючи коефіцієнт ефективності інвестування σ або зменшуючи схильність до споживання

домогосподарств s . Той самий результат досягається за інших рівних умов збільшенням рівня оподаткування t_y . Можна передбачити, що збільшення податкового навантаження підвищить потенційний рівень економічного зростання, оскільки він зменшує частку споживання в національному продукті та збільшує частку, призначену для формування капіталу, що вимагає від підприємців інвестування на належному рівні для гарантованого одержання прибутку y , отже, веде до збільшення обсягів виробництва протягом наступних періодів. Така податкова політика буде, однак, настільки менше ефективною, наскільки слабшим буде прагнення до споживання.

Рівень економічного зростання r^c також може бути збільшений шляхом зменшення частки державних видатків у національному продукті. Державні видатки розглядалися в моделі як виключно споживчі видатки: що меншою буде частина загальної продукції, яку вони споживуть, то більшою буде частина, яку можна буде спрямувати на формування капіталу. Якщо погодитися з гіпотезою щодо певної частини державних видатків, призначеної на інвестування, проблема підвищення рівня зростання r^c полягатиме в тому, щоб зменшити ті складові g , які представляють саме споживання. Сказане вище не означає, що політика, якої потрібно дотримуватися з метою підвищення r^c , повинна бути спрямована на регулярне зниження державних видатків. Збільшення податкового навантаження t_y компенсується збільшенням схильності держави витратити g , тобто при зростанні збалансованого бюджету спостерігається зменшення потенційного рівня зростання r^c . Це свідчить про те, що неврахування гіпотези про пропорційну частину державних видатків, призначену для інвестування, є серйозним недоліком цієї моделі. Якщо позначити частину державних видатків, призначену для інвестування у виробництво, через p і якщо $p > 1 - s$, то рівноважне збільшення бюджету насправді приведе до підвищення рівня зростання r^c .

Аналіз наведених рівнянь показує, що заходи, спрямовані на збільшення рівня зростання виробничої потужності r^c , мають на меті зниження рівня зростання реального попиту r^D . Якщо існує дисбаланс між r^c і r^D , тобто якщо реальний рівень зростання прагне перевищити необхідний, що за відсутності регуляторної економічної політики веде до розвитку інфляції, або якщо навпаки, реальний рівень нижчий від необхідного, що призводить до надкапіталізації, то можливо тими ж заходами відновити рівність r^c і r^D . Таким чином, у випадку тенденції до надлишку виробничої потужності $r^c > r^D$ буде можливо, зокрема, зменшити податкове навантаження, для того щоб збільшити приватний попит і схильність держави до видатків, аби підвищити державний попит. Можна буде також змінити структуру оподаткування, зменшивши частку податку на прибуток, тому що це сприятиме збільшенню приватних інвестицій. Ідентичні ефекти отримані завдяки збільшенню π , тобто шляхом зміни функціонального розподілу прибутку у фінансовому результаті, або завдяки підвищенню b – схильності до реінвестування.

2. Випадок, коли рівень самофінансування є змінною.

Монетарна політика повинна враховуватися поряд із податковою й бюджетною з того моменту, як необхідно утримувати рівновагу в часі між реальним і необхідним рівнями зростання, щоб це збалансування здійснювалося на певному рівні. Податкова політика в цій перспективі виступає лише як один із аспектів ширшої економічної політики й не може розглядатися незалежно від інших аспектів. Припустимо, що деякі параметри є постійними: коефіцієнт ефективності капіталу (σ), схильність до споживання (c), частка сукупного прибутку до сплати податків у структурі національного доходу (π). Припустимо також, що податкова структура є фіксованою, тобто частка податків на прибуток у загальній масі податкових надходжень зафіксована на рівні w . Стратегічними змінними, на які може впливати держава, є схильність до витрат g , рівень податкового тиску t_y і рівень процентної ставки r . Проблема координації монетарної, бюджетної й податкової політик порушується одночасно на двох рівнях [5, с. 34]:

- максимізації потенційного рівня економічного зростання;
- збалансування потенційного рівня або рівня повної зайнятості й рівня зростання сукупного попиту.

Ця проблема необхідної взаємодії монетарної політики, з одного боку, та бюджетної й податкової політик, з другого, розглядається деякими моделями, найчастіше посткейнсіанськими, іноді також неокласичного тлумачення: посткейнсіанські моделі пов'язані із проблемами регулювання зростання, а неокласичні – з визначенням оптимального рівня зростання для досягнення максимального потенційного рівня, що збігається з реальним рівнем зростання для уникнення дефляції або інфляції. Насправді з того моменту, як гарантований рівень забезпечує також повну зайнятість робочої сили, процес розвитку може виражатися тільки ціновим ростом.

Така постановка проблеми полягає в тому, щоб максимізувати рівняння:

$$\rho^c = \sigma[1 - c(1 - t_y) - g] \quad (12)$$

та зробити так, щоб була виконана умова стабільності:

$$\frac{f(r)(\pi - wt_y)}{1 - c(1 - t_y) - g} - 1 = \sigma[1 - c(1 - t_y) - g]. \quad (13)$$

1) Максимізація потенційного рівня економічного зростання.

Розглянемо певний рівень зростання ρ^c . Внесемо його значення в рівняння (12). Одержимо:

$$g = ct_y + 1 - c - \frac{\rho_1^c}{\sigma}. \quad (14)$$

Цей вираз є рівнянням прямої, що дає нам усі комбінації g і t_y , які роблять необхідний рівень зростання рівним своїй планованій значимості ρ_1^c . Таким чином, можна побудувати серію прямих для різних рівнів $\rho_1^c, \rho_2^c, \dots, \rho_n^c$. Ми припускаємо, що рівень зростання не буде негативним, для чого потрібно перевірити таку нерівність:

$$c(1 - t_y) + g < 1. \quad (15)$$

Нульовим рівень зростання ρ_0^c буде, якщо:

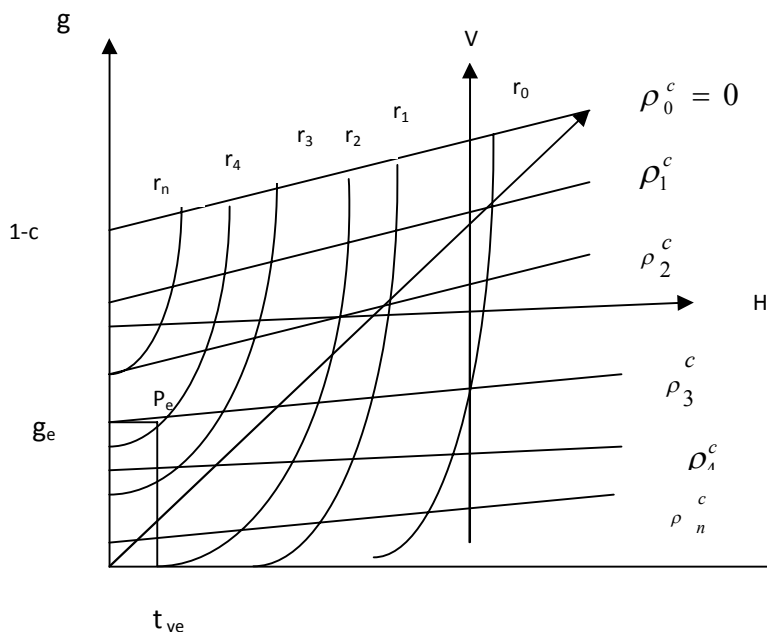
$$g = 1 - c(1 - t_y). \quad (16)$$

Це рівність прямої з нахилом c , коли $t_y = 0$, то $g = 1 - c = s$.

Таким чином, ми можемо побудувати карту прямих $g = f(t_y) + C$, прямих із нахилом c (при $0 < z < 1$), які взаємно паралельні. Константа C , варіюючись від $(1 - c)$ для $\rho^c = \rho_0^c = 0$ до $\left(1 - c - \frac{\rho_n^c}{\sigma}\right)$ для $\rho^c = \rho_n^c$, величина, що може бути негативною при значеннях, які дають змогу перевірити наступну нерівність:

$$c + \frac{\rho_n^c}{\sigma} > 1. \quad (17)$$

На рис. 1 відображено потенційно низький рівень (досить простежити напрямок горизонталі Н); утім, при аналізі рівняння слід було очікувати, що з огляду на рівень державних видатків $g = \bar{g}$ підвищений рівень податкового навантаження t_y спричиняє певний необхідний підвищений рівень зростання і слабкий рівень податкового навантаження. Податок стає засобом для того, щоб створити необхідні заощадження для нагромадження капіталу, але ці кошти необхідні й недостатні. Також потрібно, аби підприємці-інвестори затвердили вибір домогосподарств, які здійснюють заощадження, тобто щоб реальний рівень відповідав потенційному. З огляду на рівень податкового тиску $t_y = \bar{t}_y$ підвищений рівень державних видатків призводить до слабого необхідного рівня економічного зростання, тоді як низький рівень державних видатків пов'язаний із високим потенційним рівнем зростання (вектор V, рис.1). Оскільки будь-які державні видатки призначаються для купівлі споживчих благ, держава не бере безпосередньої участі у формуванні капіталу, й чим вищим буде державне оподаткування на виробництво доступних благ, тим слабшим буде потенційний рівень зростання, тому що частина, призначена для нагромадження, буде зменшена на стільки ж. У цьому сенсі гіпотеза державних витрат, призначена виключно для споживчих видатків, є обмежувальною.

$\rho_1^c, \rho_2^c, \dots, \rho_n^c$ – рівні зростання виробничої потужності економіки країни.

Рис.1. Максимізація потенційного рівня економічного зростання в залежності від комбінацій g і t_y (схильності держави до витрат і рівня податкового навантаження відповідно)

Отже, держава може прямо впливати на рівень збалансованого зростання, що може бути досягнутий завдяки координації податкової і бюджетної політики: співвідношення «податкові відрахування – державні видатки» не являє собою просту систему, похідну від макроекономічної системи, вона є визначальним елементом потенційного шляху росту цієї системи. Монетарна політика навпаки, не здатна вплинути на цей рівень, тому що в моделі вона враховується лише на рівні реального вибору, зробленого підприємцями. Адже ця сама політика, поряд із економічною, фіскальною, бюджетною, дає змогу реальному рівневі зростання відповідати необхідному рівню.

2) Збалансування потенційного рівня або рівня повної зайнятості й рівня зростання сукупного попиту.

З огляду на рівень ставки процента r існують різні комбінації схильності держави до витрат g і рівня податкового тиску t_y , які ведуть до рівноваги між вимогами й тенденціями зростання.

Розглянемо певну ставку процента $r = r_0$. Сполучення g і t_y повинні задовольняти виразу:

$$\bar{\sigma}[1 - \bar{c}(1 - t_y) - g] = \frac{f(r_0)(\bar{\pi} - \bar{w}t_y)}{1 - \bar{c}(1 - t_y) - g} - 1. \quad (18)$$

Ці умови перебувають на кривій (r_0) . Загальна форма цих кривих (r) показана на рис.1. Справді, коли відомо, що $b = f(r)$ і є функцією r , видно, що:

- при заданому рівні \bar{g} збільшення t_y вимагає зниження r , аби підтримати рівноважне зростання. У міру того, як збільшується податкове навантаження, зустрічаються криві (r) , що більше відповідають низьким процентним ставкам;
- при заданому рівні \bar{t}_y збільшення g вимагатиме підвищення r для підтримки рівноважного зростання. У міру того, як схильність держави до витрат збільшується, зустрічаються криві (r) , що відповідають вищим ставкам процента.

Висновки і перспективи подальших розробок.

На основі викладеного можна зробити такі висновки:

- 1) існує особливий необхідний рівень економічного зростання, пов'язаний із кожною

комбінацією податкового навантаження і схильності держави до витрат, тобто з кожною парою (t_y, g) . Розмір державного бюджету є визначальним для потенційного рівня економічного зростання. Наприклад, у точці P_e , де $t_y = t_{ye}$ й $g = g_e$, необхідним рівнем зростання, що відповідає повному використанню існуючих запасів капіталу, а також повній зайнятості доступної робочої сили, є ρ_3^c , тому що ця точка перебуває на прямій ρ_3^c . Пошук потенційного рівня запланованого росту передбачає, що буде обрано відповідну пару (t_y, g) , тобто існує безліч комбінацій податкового тиску і схильності до витрат, потенційно здатних вивести економіку на шлях економічного зростання;

- 2) для кожної комбінації t_y і g існує процентна ставка r , потрібна для того, щоб надати можливість для збалансованого зростання, тобто для забезпечення рівності між вимогами й тенденціями зростання. Необхідний рівень процентної ставки r відповідає кривій (r) , котра проходить через точку з координатами (t_y, g) .

Так, знаючи значення запланованого рівня зростання, можна вибрати значення обох стратегічних змінних t_y і g , при цьому значення третьої змінної r визначиться вибором двох інших. І навпаки, при виборі запланованого рівня зростання ρ^c і значення процентної ставки r

затверджена пара (t_y, g) виявляється якимось чином нав'язаною. Врешті, в випадку вибору рівня процентної ставки r та g , або t_y значення третьої стратегічної змінної (t_y або g), переважне значення рівня зростання, буде нав'язано. Таким чином, можна узагальнити, що для сучасних умов інституційної трансформації економіки України необхідно здійснити вибір оптимального з запропонованих вище варіантів з метою формування ефективної податкової системи, орієнтованої на економічний розвиток у довгостроковій перспективі.

Література

1. Андрущенко В. Л. Фінансова думка Заходу в ХХ столітті: теоретична концептуалізація і наукова проблематика державних фінансів / В. Л. Андрущенко. – Львів: Каменяр, 2000. – 360 с.
2. Геєць В. М. Держава, суспільство, економіка: феноменологія взаємодії та розвитку/ В. М. Геєць. – Інститут економіки та прогнозування НАН України. – К.: 2009. – 864 с.
3. Гончарук А. Г. Вплив бюджетної політики на розвиток національної економіки / А. Г. Гончарук // Фінанси України. – 2006. – № 12. – С. 33–39.
4. Гриценко А. А. Институциональные ответы на вызовы современного глобального кризиса / А. А. Гриценко// Научные труды ДонНТУ. Серия: экономическая. – Выпуск 37–1.– 2009. – С. 28–34.
5. Небрат В. В. Генезис финансовых институтов как основы рыночных преобразований/ В. В. Небрат // Научные труды ДонНТУ. Серия: экономическая. – Выпуск 37–2. – 2010 – С. 43–48.
6. Бузгалин А. В. Теория социально-экономических трансформаций (Прошлое, настоящее и будущее экономик «реального социализма» в глобальном постиндустриальном мире) / А. В. Бузгалин, А. И. Колганов. – М.: ТЕИС, 2003. – 680 с.
7. Кураташвили А. А. Мировой финансово-экономический кризис и проблемы институционального обеспечения социальной ориентации рыночной экономики / А. А. Кураташвили [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.nbuu.gov.ua>.
8. Малкина М. Ю. Мировой экономический кризис как фактор институционального развития мировой и национальных экономических систем / М. Ю. Малкина // Научные труды ДонНТУ. Серия: экономическая. – Выпуск 37-1. – 2009. – С. 41–49.
9. Норт Д. Институції, інституційна зміна та функціонування економіки / Д. Норт. – К.: Основи, 2000. – 430 с.
10. Robinson J. Essays in the Theory of Economic Growth, Macmillan / J. Robinson. – 1962. – 137 p.
11. Sato K. Taxation and Neo-classical Growth / K. Sato // Public Finance. – N 3. – 1967. – P. 346–371.
12. Marc Morje Howard. The Weakness of Postcommunist Civil Society / Marc Morje Howard // Journal of Democracy. – 2002 – Volume 13, Number 1. – P. 32–41.